

DE GESCHIEDENIS VAN DE VYT-BORLUUT-FUNDATIE EN HET LAM GODS (Vervolg)

1825. J. Lorent restaureerde het paneel met O.-L.-Vrouw. Om de zichtbare barsten tussen de panelen te laten verdwijnen herschilderde hij volledig de blauwe mantel. Voor dit barbaarse werk ontvangt hij 10 gulden. Lorent vermeldde dat hij er 10 dagen aan gewerkt had, terwijl de Bast opmerkt dat de restauratie maar 8 dagen duurde (noot 6b).

1825-1850. Aubert maakte een gravure in een romantische evocatie die de uitvinding van het schilderen in olieverf door Jan van Eyck, aangemoedigd door zijn zuster, voorstelt (274).

1826. Tijdens de zomer wordt er een barst in het aanbiddingspaneel vastgesteld. Op 16 november gaat men dan ook over tot een onderzoek van de centrale taferelen om te kunnen overgaan tot een restauratie (noot 6b).

1828, april 28 - juni 23. J. Lorent herstelde de panelen van God-de-Almachtige (12 gulden), St.-Jan Baptist (15 gulden) en de Aanbidding van het Lam (18 gulden), daarna werden ze terug in de Vytkapel opgesteld (275). Hetzelfde jaar plaatste men op de hoek van de Vogelmarkt en Koestraat bovenaan in de nissen van het nieuwe huis borstbeelden van Hubert en Jan van Eyck, die gekopieërd werden naar deze op het gestolen paneel. Door het zicht op het Lam Gods - dat men identificeerde met een zicht op de Korte Dagsteeg te Gent - meende men dat de gebroeders van Eyck aldaar verbleven hadden. Het uitzicht van de middeleeuwse woning zal hier ook wel een belangrijke rol gespeeld hebben.

1829. De Gentse verzamelaar Prof. Dr. Jan Van Rotterdam bezat een maniéristische Aanbidding der wijzen (ca. 1500), die hij toeschreef aan van Eyck (zonder voornaam). Langs de rechterzijde bovenaan herkent hij de portretten van de gebroeders van Eyck, zoals deze gegraveerd afgebeeld zijn bij Von Sandaert (Hubert : 1ste ruitser Rechtvaardige Rechters; Jan : vrije interpretatie van het portret van kan. Van der Paele, Brugge, Groeninge) (276). In die periode aanvaardde men dat Joris Van der Paele's (noot 195) portret op het Brugse altaar (Brugge, Groeninge) een zelfportret van Jan was (cfr. Von Sandaert). Uit deze tijd dateren waarschijnlijk ook de tal van vervalsingen, die duidelijk teruggaan op het portret van de geestelijke.

De panelen van het Lam Gods te Gent werden terug in de Vytkapel geplaatst. De Gentse schilder Pieter François de Noter maakte een "Zicht op

de Vyt-kapel" (Amsterdam, Rijksmuseum) en "Het bezoek van Albrecht Dürer aan het Lam Gods" (Enschede, Museum Twenthe) (277).

1830. Inlichtingen in verband met de conservatie van de Berlijnse panelen (278).

1830-1840. Voor de gewelfschilderingen van de van Eyck-loggia in de Alte Pinakothek te München maakte P. von Cornelius ontwerpen met als voorstelling : Hubert vindt de olieverf uit, Hubert leert Jan en Isabelle schilderen, de gebroeders stellen het ontwerp van het Lam Gods voor aan Filips de Goede (cfr. van Mander 1604); Antonello da Massino in het atelier van Jan van Eyck; en op het boogveld van een muur was een vrije interpretatie van het Lam Godsretabel weergegeven. In het middenmedaillon van de koepel knielen de gebroeders van Eyck voor een vredesengel (279).

ca. 1830-1844. Op een porseleinen theepot in het Brussels Broodhuis zien we in de medaillons langs beide zijden het portret van Hubert en Jan, die teruggaan op deze van het gestolen paneel. Deze schilderingen werden gemaakt door Henri Faber in het atelier van Frederin Théodore Faber (280).

1832. Door de viering van de 400ste verjaring van de voltooiing van het retabel neemt de Staat contact op met het bisdom om de panelen van Adam en Eva te verwerven, wat geweigerd werd.

1835. De Belgische regering vraagt aan bisschop Van De Velde om de Adam- en Evapanelen te verkopen, doch deze weigerde.

1838. Florent van Ertborn, de schenker van tal van werken aan het Antwerps Museum, dacht in vergelijking met de vermeende portretten op het Lam Gods, dat een portret dat later gehouden werd voor een zelfportret van Quinten Metsys, van een man met een tulband, een zelfportret was van Jan en liet het daarom lithograferen (noot 254).

1838, mei 24. Op een Aanbidding der wijzen, waarop twee figuren door een venster kijken meende men de zelfportretten van Hubert en Jan te mogen herkennen en dit in vergelijking met deze van het Lam Gods. Identificeringen van zelfportretten in die periode waren schering en inslag. Spijtig genoeg hebben deze beschrijvingen nog steeds een duidelijke invloed op de hedendaagse literatuur. Op een veiling Christie's te Londen werd zelfs op 7 april 1873 een H. Familie geveild als een werk van Hubert, waarop hij Jan in de figuur van St.-Jozef zou afgebeeld hebben, wat iconografisch onmogelijk is. Dat er een grote belangstelling was voor de zelfportretten der

gebroeders zien we alleen reeds aan de heruitgegeven gravuren met als voorstelling Hubert en Jan van Eyck, o.a. deze van Fisher (cfr. 1572) waarbij de voornamen verwisseld werden (281), of nieuwe kopieën gemaakt naar bekende voorstellingen (282).

1841-1842. Dhanens (noot 205) meent dat het baldakijn boven het retabel als voorbeeld gebruikt werd voor dat boven het monument van Goethals in de St.-Baafskathedraal te Gent. In de heruitgave van Vasari's *Vitae* door L. Leclanché in 1841-2 (X, tegen 341) is Jan afgebeeld als een kaalhoofdige man in profiel.

1843, maart 2 - mei 22. De Koninklijke Commissie voor Monumenten conserveert de Gentse panelen. Op 2 maart stuurt zij een brief naar de kerkfabriek, die bekrachtigd wordt door de Commissie aan de Minister van Justitie op 22 mei voor het verwerven van de panelen van Adam en Eva (noot 6b).

1844. Gelithografeerde kopieën van de vermeende zelfportretten op het gestolen paneel vinden we in : A. Van Hasselt, Hubert et Jean van Eyck, in : *Les Belges Illustrés*, II, Brussel 1844 tegen blz. 184 door Henri Hendrickx (noot 35). Langs de andere zijde zien we een zicht op het atelier van Hubert en Jan van Eyck dat waarschijnlijk ontworpen werd door Hendrickx en gegraveerd door Lacoste. In de reeks medailles "Histoire populaire et métallique des Grands Hommes de la Belgique, collection de médailles représentant leurs portraits, exécutées d'après les monuments les plus authentiques et enrichies d'instructions historiques sur leur vie, leur caractère, leurs actions; gravées et éditées par Ad. Jouvenel, graveur en médailles du roi" vermeld in "La Renaissance" VI, 1844-5, blz. 94-5 greep men voor de voorstelling terug naar de zgn. zelfportretten op het Lam Gods (283). De geboortedatum die hier vermeld wordt van Jan van Eyck 1396 klinkt echter niet zo onwaarschijnlijk. Mogelijks gaat deze terug op een monografie (vb. de onvolledige monografie der familie van Eyck door Marius Voet (cfr. 18de e. voor 1739 daar Foppens hem vermeldt)).

1845, december 14. De gebroeders De Paepe kregen van de kerkfabriek de toestemming om een kopie te maken van de centrale panelen van het Lam Gods. Mogelijks verplaatste men de panelen voor de uitvoering (noot 6b). De verdere lotgevallen van deze kopie zijn ons niet bekend. Mogelijks werd deze kopie nooit uitgevoerd.

1846. Ter gelegenheid van de Brugse feesten werd het beeld van Simon Stevin door Leopold I ingehuldigd. Tijdens het muziektfestival werd op de Brugse markt tegenover de Vlamingstraat op een sokkel onder een boog-

veld Hubert, Jan en Isabella van Eyck uitgebeeld (284). Voor deze gelegenheid werd een gedenkplaat in vorm van een gekleurde lithografie uitgegeven waar in het midden Simon Stevens is afgebeeld omringd door 6 kunstenaars in medaillons. Bovenaan is Hubert en Jan afgebeeld (noot 254). Een gelijkaardige lithografie, nl. 5 medaillons met daarin beroemde Vlaamse schilders omringd door guirlandes, banderollen en schilders-attributen gegraveerd door J.B. Lammens, werd in de loop der 19de eeuw uitgegeven door het Willemsfonds. Voor de afbeeldingen van de gebroeders greep men terug naar deze op het Lam Gods (noot 254).

NOTEN

274. Gent, Rijksuniversiteit, bibliotheek, G. 12107/02 nr. 54.
275. A. *Goetghebuer*, noot 253c; C. *Ruelens*, noot 30b; G. *Van Den Gheyn*, Le retable de l'Agneau Mystique une fois de plus en péril, in : Bulletin de la Société d'Histoire et d'Archéologie de Gand, 1936, blz. 27.
276. J. *Van Rotterdam*, Production remarquable des frères van Eyck du cabinet de M. le Professeur van Rotterdam, in : Messenger des sciences et des arts, 1829-1830, blz. 1-4, ill. litho Ch. Onghena.
277. B.G. *Lane*, Jan van Eyck, Das Gesamtwerk, in : Die grossen Meister der Malerei, 1980, blz. 9; E. *Dhanens*, noot 35.
278. J. *Schopenhauer*, Jan van Eyck und seine Nachfolger, in : Sammtliche... Schriften, dl. IV, Leipzig 1830, blz. 64-73.
279. München, Staatliche Graphische Sammlung, inv. nr. 857.
280. J. *Helbig*, La Céramique Bruxelloise, Brussel 1946, blz. 22, ill. 34.
281. Gent, Rijksuniversiteit, Bibliotheek, G. 12107/0-2, nrs. 1,2.
282. O. *Delepierre*, Galerie d'artistes brugeois ou biographie concise des peintres, sculpteurs et graveurs célèbres de Bruges, ornée de portraits par P. de Vlamynck, Brugge 1840.
283. L. *Forrer*, Biographical dictionary of medallists, New-York, reprint in 1970, III, 89 (de van Eyck-medaille niet vermeld).
284. G. *Michiels*, Uit de wereld der Brugse mensen, Brugge 1978, blz. 415-416.

Rudy VAN ELSLANDE
('t Vervolgt)
